

ÇOCUKLARLA İLGİLİ VE ÇOCUKLARLA BİRLİKTE YAPILAN ARAŞTIRMALARDA GÖZETİLECEK ETİK KURALLAR ETHICAL RESEARCH INVOLVING CHILDREN

Centre for Childne
and Young People
research, education, advocacy

 Southern Cross
University

Childwatch
INTERNATIONAL
RESEARCH NETWORK

unicef
Office of Research

UNIVERSITY
OTAGO

Te Whare Wānanga o Ōtago
NEW ZEALAND

Bu yayın Uluslararası Çocuk Merkezi tarafından yürütülen ve Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu tarafından desteklenen Çocuklarla Birlikte Daha Güçlü çalışması kapsamında hazırlanmıştır.

115 ÖRNEK DURUMLAR

ERIC'in temel amaçlarından biri de, çocukların ve gençlerin yer aldıkları araştırmaları şekillendiren öykülerin, deneyimlerin, etik meselelerin ve duyarlılıkların öğrenilmesi ve paylaşılmasıdır. Burada yer alan örnek durumlar, araştırmacıların kendi sözleriyle yaptıkları katkılardır ve amaçlanan da karşılaşabilecekleri daha zorlu ve tartışmalı etik konularda başka araştırmacılara yardımcı olmaktır. Çeşitli uluslararası bağlamdan ve farklı araştırma paradigmalarından derlenen bu örnek durumlar, etik düşüncüyü geliştirmede ve çocuklarla yapılan araştırmalarda etik uygulamaları iyileştirmede başvurulabilecek süreçlere ışık tutmak üzere kullanılmıştır. Araştırmacılardan beklenen, bu örnek durumları, kendi deneyimleri ve bağlamları çerçevesinde dikkate almalarıdır.

- Zorbalık olayı sınıf dışında gerçekleştiğinde araştırmacı müdahale etmeli mi?
- Öğrencinin sınıftan çıkarılmasına yol açan durumlar konusunda öğretmene tavsiyelerde bulunmalı mı?
- Olaydan sonra öğrenciyle yeniden görüşüp olası çözümleri onunla konuşmak mı uygundur yoksa araştırmacının doğrudan doğruya öğretmene gidip onunla konuşması mı?

Referans

Munford, R., & Sanders, J. (2001). Interviewing children and their parents. In M. Tollich (Ed). *Research Ethics in Aotearoa Yeni Zelanda: Concepts, practice, critiques* (pp. 99-111). Auckland: Longman.

Katkıda bulunan: Jude MacArthur, Öğretim Görevlisi, Massey Üniversitesi Eğitim Enstitüsü, Palmerston North, Yeni Zelanda.

Örnek durum 11: Çocuklarla etiği tartışmak

Arka plan bağlamı:

Çocuklar üzerine ve çocuklarla birlikte yapılan araştırmalarda etik kılavuz arayışında çocukların kendileri önemli ortaklardır. Özellikle birtakım güç konular gündeme geldiğinde: örneğin, çocuk istismarına karşı mücadelede çocukların kendi görüşleriyle ilgili olarak Stichting Alexander (Hollanda) tarafından gerçekleştirilen Hollanda temelli bir araştırma projesinde olduğu gibi. Bu araştırmada önemli olduğunu düşündükleri etik kılavuzlar konusunda gençlerin görüşlerini aldık. Bir başka projede Çocuk Araştırma Grupları araştırma etiği bağlamında rol canlandırma işini üstlendiler. Amaç, çocuklara göre önem taşıyan etik kuralların tanımlanmasıydı. Çocuklar, bir araştırma ortamı söz konusu olduğunda kendilerine nasıl davranılması gerektiğini düşünürler?

Etik görev:

Çocuklarla etik konuları konuşmanın yollarını düşünürken ortaya çıkan bir dizi güçlükten söz ettik. Örneğin, hangi yöntemleri kullanacağız ve bu yöntemleri çocukların yaşlarına nasıl uyarlayacağız? Temayı nasıl sunabiliriz ve çocukların etikten ne kastedildiğini anlamalarını nasıl sağlayabiliriz? Bunun hakkında konuşmanın doğru zamanı nedir?

Yapılan tercihler:

İki yöntem geliştirdik. Birinci yöntem, Çocuk Araştırma Gruplarından çocuklarla birlikte geliştirildi. Çocukların kendilerinin araştırmacı ve araştırılan olarak roller üstlendikleri bir dizi küçük sahneleme yoluyla etik olan ve olmayan davranışların neler olabileceği tartışıldı. Bu yolla ve çocuklarla birlikte daha sonra sahiplenilmek üzere etik kurallar belirlendi. Bu yöntemin başarılı olduğu ortaya çıktı; çünkü çocuklara cazip gelen yanları vardır: bir senaryonun canlandırıldığını görmekte ve bakıp hangi davranışın iyi hangisinin kötü olduğunu söyleyebilmektedirler. Ayrıca eğlenceli de bulmaktadırlar. Yöntem onları düşünmeye yönlendirmekte, böylece daha önce geçilip gidilen meseleler daha fazla düşünülmektedir. Çocuklar kuralları kendileri de düşünebilirler; çünkü belirli bir kural ihlal edildiğinde nelerin olabileceğini düşünmektedirler.

Çalışma yöntemi:

1. İki çocuk grubun önünde bir sahne canlandırır. Görevleri bir kartta yazılı olarak kendilerine gösterilir, unu okuyarak belirli bir durumu canlandırır. İki çocuktan biri araştırmacı, diğeri de yanıtlayıcı rolünü üstlenecektir.

2. İki çocuk kendilerine anlatılan bir durumu canlandırır. Ancak bu anlatılan duruma kendileri de ek yapıp katkıda bulunabilirler, böylece ortaya 1 dakikalık eğlenceli bir oyun çıkar.

3. Bu kısa performansın ardından iki çocuk yerlerine oturur. Yönlendiriciler önce iki çocuğa oyunun nasıl gittiğini sorar (sakinleştirme).

4. Ardından izleyiciler ne gördüklerini anlatırlar. Yönlendiriciler oyun hakkında birkaç soru ortaya atar:

- Araştırmacı haklı mıydı haksız mı?
- İyiye neden iyiydi, kötüye neden kötüydü?
- Bu kısa oyundan kalkarak, araştırmacının davranışıyla ilgili hangi kuraldan (kurallardan) söz edilebilir?

5. Kurallar büyükçe bir kağıda yazılır.

6. Sonra başka bir ikili grubun önüne çıkar ve farklı bir durumu canlandırır.

İkinci yöntem ise grup görüşmesi yoluyla etik meselelerin gençlerle (14 yaş üzeri) tartışılmasını öngörmekteydi. Tanışma ve belirli bir yakınlık ortamı oluşturulduktan sonra etik konusuna daha doğrudan bir giriş yaptık. Grup görüşmesi uygun bir yöntemdi, çünkü etik diyaloga ve görüş alışverişine elverişli bir konudur. Konuları kayda alıp daha sonra bunların üzerinde durabilirsiniz ve böylelikle söylenenleri temel alarak kılavuzları oluşturabilirsiniz. Bu yönergelere ilişkin olarak gençlere daha sonra geri bildirimde bulunursunuz ve tartışmaları böyle sürdürürsünüz.

O zaman sadece şunu söylersiniz: Sorulara yanıt vermek güç geliyorsa bunu yapmak zorunda değilsiniz. Ardından bu konudan söz etmek istemediğinizi belirtirsiniz (Erkek, 13 yaşında)

Kendinize sorular/düşünceler:

- Araştırmamıza kattığımız çocuklarla etik konusunu tartışabilir miyiz?
- Araştırma fiilen başlamadan önce araştırma konusuyla ilgili etik meseleleri çocuklarla tartışmak mümkün mü?
- Eğer çocukların etik anlayışı standart etik kılavuzlardan farklıysa ne yapmak gerekir?
- Özellikle araştırmacıların kendisi bu konuda tereddüt içindeyse hassas ve zorlu konularda çocukların fikirleri ve deneyimleri nasıl öğrenilebilir?

Çeşitli deneyimler yaşamış olan çocuklara gerçekten yardım ettikleri duygusunu çocuğa verdiniz
(13 yaşında erkek çocuk)

Referanslar

Jurrius, K., & Uozie, A. (2012) *If I were a researcher. Discussing ethics with children and young people*. Amsterdam: Stichting Alexander.

Katkıda bulunan: Kitty Jurrius, Stichting Alexander.

ISBN: 978-88-6522-023-8

Uluslararası Çocuk Merkezi
Bilkent Üniversitesi, Merkez Kampüs,
Kütüphane Binası, 06800 Bilkent / Ankara
Tel: +90 312 290 23 66
Faks: +90 312 266 46 78
e-mail:icc@icc.org.tr

www.icc.org.tr

Bu yayın Uluslararası Çocuk Merkezi tarafından yürütülen ve Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu tarafından desteklenen Çocuklarla Birlikte Daha Güçlü çalışması kapsamında hazırlanmıştır. Avrupa Birliği, yayının içeriği ile ilgili olarak herhangi bir sorumluluk veya yükümlülük kabul etmez.

